

SÖZCÜĞÜN ANLAMINI DEĞİŞTİREN EKLER

Sözcüğün sonuna eklenerek anlamını değiştiren, yeni anlamda sözcük türeten ekler vardır. Bu ekler YAPIM EKLERİ denir. Yeni anlam kazanan sözcüklere TÜREMİŞ sözcük denir.

Sözcüğün sonuna gelen her ek yeni anlamda sözcük türetmez. Örnekleri inceleyiniz.

gel → Ek almamıştır.

masa → Ek almamıştır.

evden → Ek almıştır. – den eki sözcüğün anlamını değiştirmemiştir.

oduncu → Ek almıştır. – cu eki odun satan kişi anlamını kazandırmıştır.

kitaplar → Ek almıştır. – lar eki sözcüğün anlamını değiştirmemiş, çoğul anlamı kazandırmıştır.

kömürlük → Ek almıştır. – lük eki kömür konulan yer anlamında yeni anlam kazandırmıştır.

Yeni anlamda sözcük türeten başlıca ekler şunlardır:

- ci (-cı, -cu, -cü, -çi, -çı, -çu, -çü) → evci, kömürcü, simitçi, yolcu, sanatçı, ayakkabıcı
- li (-lı, -lu, -lü) → evli, akıllı, tuzlu, köpüklü
- lik (-lık, -luk, -lük) → kalemlik, kitaplık, tuzluk, gözlük
- siz (-sız, -suz, -süz) → deftersiz, akılsız, susuz, sütsüz
- gın (-gın, -gun, -gün) → bilgin, salgın, baygın, soygun, ölgün
- gi (-gı, -gu, -gü) → bilgi, sevgi, görgü, sorgu, sargı, saygı, kaygı
- daş (-taş) → vatandaş, soydaş, yurtdaş, sırdaş

ÖĞRENDİKLERİMİZİ UYGULAYALIM

1.) Aşağıdaki sözcüklere verilen ekleri getirerek örnekteki gibi yazınız.,

sepet → -siz → perde → - li →

kitap → - lık → bilgi → - siz →

üzüm → - cü → yol → -luk →

2.) Aşağıdaki sözcüklerin aldığı eklerini örnekteki gibi karşılıklarına yazınız.

neşeli → - li kemersiz → öğrenci →

yağmurluk → ekmeksiz → güneşli →

3.) Aşağıda verilen sözcüklere belirtilen yapım eklerini getirerek yeni anlamda sözcükler türetiniz.

SÖZCÜK	-ci	-li	-lik	-siz
göz	gözcü...	gözlü....	gözlük...	gözsüz...
kitap				
şeker				
odun				
çiçek				

TÜREMİŞ KELİMELER

<u>Kelime</u>	<u>Aldığı ek</u>	<u>Türemiş kelime</u>	<u>Cümle</u>
Şeker	→ -li	→ Şekerli	→ Çay çok şekerli olmuş.

Odun	→ -cu	→	→
------	-------	---------	---------

Kalem	→ -lik	→	→
-------	--------	---------	---------

Yol	→ -cu	→	→
-----	-------	---------	---------

Kapı	→ -cı	→	→
------	-------	---------	---------

Kitap	→ -cı	→	→
-------	-------	---------	---------

Göz	→ -lük	→	→
-----	--------	---------	---------

Tuz	→ -suz	→	→
-----	--------	---------	---------

Tat	→ -lı	→	→
-----	-------	---------	---------

4. Aşağıdaki kelimelerden, sonuna yapım eki gelip, yeni bir anlam kazanan kelimelerin karşısındaki kutucuğu işaretleyiniz.

- | | | | | |
|----------------------------------|-----------------------------------|-----------------------------------|----------------------------------|------------------------------------|
| ☐ silgi | ☐ sıfır | ☐ yolcu | ☐ kapıcı | ☐ kömür |
| ☐ kömürcü | ☐ fırın | ☐ kitaplık | ☐ evimiz | ☐ yolluk |
| ☐ Türkçe | ☐ mutlu | ☐ kedi | ☐ ciğerci | ☐ adamcağız |
| ☐ odunluk | ☐ köpekçik | ☐ şarkılar | ☐ evli | ☐ tabakta |
| ☐ zil | ☐ postacı | ☐ sokak | ☐ bilgili | ☐ flüt |

Unutma: yapım eki (cı –lı –lık –sız) almış sözcüklere türemiş sözcük denir.

Aşağıdaki tümcelerde bulunan türemiş sözcükleri yandaki noktalı yerlere yazın.

- | | |
|--|-------------------------|
| 1. Dağlık yerlerde nergis çok olur. | Dağlık |
| 2. Çiçekli bahçelerde güzel oluyor. | |
| 3. Ayşe ipekli gömlek almış. | |
| 4. İrem güneşliği ucuza almış. | |
| 5. Sofraya tuzluk koyalım. | |
| 6. Yeni bir kalemlik alacağım. | |
| 7. Bu kasayı demirci yapmıştı. | |
| 8. Her gözlük göze takılmaz. | |
| 9. Beni her sabah uyandıran bu simitçiydi. | |
| 10. Silgi kullanmasını bilmiyordu. | |
| 11. Fareler odunlukta yuva yapmışlar. | |

SAYI ÖRÜNTÜLERİ

Aşağıdaki örüntülerdeki ilişkileri bulup, bulduğunuz ilişkinin sebebini yazınız.

1) **4 - 7 - 10 - ? - 16 - 19 - 21** kurallı sayı dizisinde? İşaretlerinin yerine hangi sayı gelmelidir? Niçin?

..... sayısı gelmelidir.

Çünkü.....

2) **1 - 3 - 6 - 10 - 15 - 21 - ? - 36 - 45** kurallı sayı dizisinde soru işaretlerinin yerine sırayla hangi sayı gelmelidir? Niçin?

..... sayısı gelmelidir.

Çünkü.....

3) **3 - 5 - 7 - 9 - 11 - 15 - ?** kurallı sayı dizisinde ? yerine hangi sayı gelmelidir? Niçin?

..... sayısı gelmelidir.

Çünkü.....

4) **21 - 28 - 35 - 42 - 50 - 56 - 63** kurallı sayı dizisinde kuralı bozan sayı hangisidir? Niçin?

..... sayısı gelmelidir.

Çünkü.....

5) **100 - 80 - 60 - ? - 20 - 0** kurallı sayı dizisinde ? yerine hangi sayı yazılmalıdır? Niçin?

..... sayısı gelmelidir.

Çünkü.....

6) **110**'dan başlayarak ileriye doğru onar ritmik sayarken **7.** sırada hangi sayıyı söyleriz? Niçin? **110** - - - - - -

..... sayısı gelmelidir.

Çünkü.....

7) **54**'den başlayarak ileriye doğru altışar sayarken **3.** sırada hangi sayıyı söyleriz? Niçin? **54** - -

..... sayısı gelmelidir.

Çünkü.....

8) **20 - 24 - 28 - 32 - ? - 40** kurallı sayı dizisinde (?) yerine hangi sayı gelmelidir? Niçin?

..... sayısı gelmelidir.

Çünkü.....

9) **95**'ten başlayarak geriye doğru **5**'er ritmik sayarken **5.** sıradaki sayı kaç olur? Niçin? **95** - - - - -

..... sayısı gelmelidir.

Çünkü.....

10) **7- 14 – 21 – 28 – 35 - ?** sayıları bir kurala göre dizilmiştir. Buna göre "?" yerine hangi sayı gelmelidir? Niçin?

..... sayısı gelmelidir.

Çünkü.....

11) Aşağıdaki sayı dizisinde kuralı bozan hangi sayıdır? Niçin?

21, 28, 35, 42, 50, 56, 63

..... sayısı gelmelidir.

Çünkü.....